

explorador

Antecedents, realitats i conseqüències del *Brexit*

vista prèvia >

La construcció europea no ha sigut un camí fàcil. No fa gaires anys, el fracàs de la Constitució Europea ja va ser una clara mostra de les dificultats d'avançar cap a un projecte compartit per tots els estats europeus. Però mai la UE havia hagut de fer front a un repte tan majúscul com el que significa la sortida d'un estat membre. Sempre havia sumat, però amb el *Brexit*, el 2017, restarà. Un escenari desconegut fins ara, del qual en sortirà una nova UE i un nou Regne Unit. Una nova dimensió que al llarg dels propers mesos haurà de respondre a múltiples interrogants que encara ara resten oberts.

Xavier Ferrer

Doctor per la UB, economista i polítleg

xferrer@economistes.com

S'ha parlat tant del *Brexit* que aquesta paraula ja ens sembla quotidiana, com si hagués existit sempre, però la realitat és que només fa un any que va començar a sortir i, això sí, des de fa mig any està en el centre del debat polític del Regne Unit i de la UE. Però, què és el *Brexit*? A què ens referim quan utilitzem la paraula «*Brexit*»? Sí que era més habitual sentir a parlar del *Grexit*, en referència al debat que hi havia sobre la possibilitat que Grècia sortís de la UE. Així, quan es plantejà el referèndum sobre la permanència del Regne Unit a la UE es va començar a utilitzar la paraula «*Brexit*», que juga amb la fusió dels termes «*Britain*» [Bretanya] i «*exit*» [sortida], referint-se a la possibilitat de sortida britànica de la UE. I ja podem estar ben segurs que aquesta paraula ens acompanyarà durant temps i que formarà part dels llibres d'història en el futur.

El com s'ha arribat a la situació actual de *Brexit*, naturalment, està relacionat amb el comportament del Regne Unit durant els 43 anys de pertinença a la UE, el qual té a veure amb la idea d'Europa que té bona part de la societat britànica i també per la realitat econòmica, social i

política del moment. A tot això em referiré seguidament.

El comportament del Regne Unit dins la UE

El Regne Unit va entrar a formar part de la Comunitat Econòmica Europea —l'actual UE— el 1973. Durant tot aquest temps s'han produït fets que mostren per part britànica una visió més comercial i econòmica de la UE que no pas política, postura més defensada per Alemanya i França. Ja el 1978 el Regne Unit va declinar formar part del Sistema Monetari Europeu; el 1984 es produeix el fet conegut com «xec britànic», la devolució de part del que el Regne Unit aporta al pressupost comunitari; el 1992 no entra a formar part de la Unió Econòmica i Monetària; el 1995 declina participar de l'espai Schengen; el 2012 no signa el tractat d'Estabilitat, Coordinació i Governança de la Unió Econòmica i Monetària; i tot sense comptar les traves que habitualment el Regne Unit posa a la integració política de la UE. Tot plegat fa que la relació del Regne Unit amb la UE hagi sigut més de conveniència que no pas de convenciment i de pertinença a un projecte comú.

El perquè del *Brexit*

Actualment la UE no estalvia en ensurts i reptes. Alguns prou coneguts i patits per la societat, com la crisi econòmica, la situació dels refugiats i, per extensió, el dilema sobre la viabilitat de la lliure circulació, el terrorisme... Tots tenen en comú que són problemes sobrevinguts, tot i que la UE hagués pogut ser més previsor i actuar a l'inici dels conflictes. Ara, però, el que ha de fer és cercar solucions. A més, hi ha un altre repte que s'ha produït per voluntat d'un governant, del primer ministre britànic David Cameron (1966), que, per treure pressió a les demandes de part de la societat, dels partits euroescèptics i d'algun membre de la seva pròpia formació, va optar el 2013 per oferir un referèndum per saber si els ciutadans britànics volien seguir o no dins la UE, en cas de sortir elegit primer ministre a les eleccions. Cameron no en tenia cap necessitat ni obligació de convocar un referèndum, però ha donat mostres, com va fer permetent el d'Escòcia, de valentia política i d'atreviment. La realitat és que per aconseguir un resultat positiu, que volia dir que el Regne Unit seguís a la UE, calia que

La relació del Regne Unit amb la UE ha sigut més de conveniència que no pas de convenciment i de pertinença a un projecte comú

Cameron pogués mostrar als seus ciutadans un bon acord amb la UE. Així, el Consell Europeu del 18 i 19 de febrer d'enguany,¹ va ratificar l'acord que havien convingut el president del Consell Europeu, Donald Tusk (1957), i el *premier* britànic que consisteix a que el Regne Unit pogués aplicar als immigrants comunitaris restriccions les prestacions que avui tenen els britànics i també, entre d'altres, que els parlaments estatals poguessin vetar part de la legislació comunitària. De fet, el que es va acordar afecta a valors fonamentals de la UE, com la igualtat dels ciutadans comunitaris i la lliure circulació de persones. Però, en realitat tots volien que el Regne Unit seguís a la UE, de manera que es va optar per un acord que permetés a Cameron, tal com va dir, lluitar sense descans per aconseguir un Sí en el referèndum, que volia dir seguir formant part de la UE.

Es varen posar en marxa les maquinàries que defensaven posicions contraposades, amb informacions que massa sovint no eren del tot certes i amb molta càrrega populista

1 CONSELL EUROPEU, «Conclusions del Consell Europeu, 18 i 19 de febrer de 2016».

i emocional, per part dels partidaris del *Brexit*, que també varen aflorar la por a l'altre i el rebuig a tot el que no és britànic. I va passar el que tots ja sabem, que Cameron i d'altres importants mandataris i persones influents no varen saber convèncer els ciutadans que el millor és anar junts, és sumar, és quedar-se a la UE. Va guanyar l'opció que defensava sortir de la UE, per un estret marge de vots, però la sorpresa ja havia saltat i les conseqüències no es ferien esperar.

La gestió del *Brexit*

Un cop paït el resultat del referèndum del *Brexit*,² comença la dura realitat. És una mala notícia per la UE, per la construcció d'Europa, perquè per primera vegada un estat membre ha decidit sortir de la UE.³ És un fet transcendent i de conseqüències imprevisibles. Tot i que el Tractat de la UE contempla

2 Els resultats oficials del referèndum es poden consultar al web <www.electoralcommission.org.uk>.

3 El Regne Unit és el primer estat que surt de la UE, però cal recordar el cas de Grenlàndia, territori autònom de Dinamarca, que el 1982, a través d'un referèndum, decideix abandonar les Comunitats Europees en desaprovar la política pesquera comunitària.

en el seu article 50 el procediment de sortida d'un estat membre,⁴ el camí i la metodologia per fer-ho serà complexa, donat que són 43 anys de permanència del Regne Unit a la UE. La sotragada és molt important, perquè se'n va de la UE la seva segona potència econòmica, que representa el 18% del seu PIB i, a més, és una potència militar amb capacitat nuclear.⁵ Tot plegat és un cop molt fort a la línia de flotació de la UE, que ja ha tingut conseqüències polítiques i n'hauria de tenir també de reforma del projecte europeu. Ja s'ha emportat per davant al primer ministre David Cameron, que considera que les regnes del llarg camí de sortida de la UE les ha de portar un altre mandatari. Serà Theresa May (1956), la nova primera ministra, qui comandarà el govern que haurà de gestionar el *Brexit*, al que s'ha incorporat com a ministre d'Afers Exteriors i de la Commonwealth el controvertit exalcalde de Londres, Boris Johnson (1964), ferm defensor de la conveniència de sortir de la UE.

4 Per més informació sobre la clàusula de retirada de la UE, podeu consultar el portal sobre legislació europea <<http://eur-lex.europa.eu>>.

5 FERRER, *Viure segurs a Europa*, p. 153.

Se'n va de la UE la seva segona potència econòmica, que representa el 15% del seu PIB i el 2,4% del mundial i, a més, és una potència militar amb capacitat nuclear

Per altra part, els responsables de les institucions europees accepten la decisió dels britànics, però no amaguen el seu desencís i la complexitat de la gestió de la sortida i saben que res continuarà igual, perquè les pressions vindran per tots els costats. De fet, els partits euroescèptics ja estan demanant acabar amb la UE. També és cert que la majoria de governs dels estats membres, l'alemany i el francès inclosos, aposten per continuar en el projecte europeu. Els polítics europeus i també els dels estats membres han de ser conscients que no es pot seguir com estem, que cal un canvi de rumb en la construcció europea i que cal connectar amb la ciutadania, avui molt desencantada amb la UE. El resultat del referèndum del *Brexit* no és una qüestió aïllada britànica, sinó que també representa certa incomprensió de la UE per part de la ciutadania. La paradoxa és que massa sovint se situen com a problema de la UE temes i conflictes la solució dels quals està en mans dels estats membres, com és el cas dels refugiats i la immigració, però la ciutadania ho percep com una mala gestió de la UE. Els mandataris europeus, comunitaris i estatals, farien bé de treure'n

conclusions i ser valents pensant en clau europea i apostant per l'interès general, per tant, evitant els interessos estatals. És el moment de més Europa, és el moment de fer un salt qualitatiu, d'aquells que la UE només fa quan està en una situació de crisi. És el moment que els temes que sobrepassen l'àmbit d'un estat, com la immigració, la gestió de l'energia, la seguretat, la defensa, l'economia i també la política exterior, siguin comuns. És el moment, també, de repensar l'estructura interna de la UE. Hem de deixar marxar Escòcia si els seus ciutadans han votat massivament quedar-se a la UE? La solució seria que es trobés l'encaix que vulgui cada poble, en el projecte europeu. En definitiva, la solució passa per més Europa, però l'Europa que vol la ciutadania.

Les conseqüències del *Brexit*

El *Brexit* té conseqüències incontrollables que es donen pel simple fet de produir-se la notícia i el fet concret. Són les reaccions dels mercats que es donen per la lògica anàlisi de la situació però també per un cert component d'irracionalitat. I aquestes primeres reaccions abocaren a una

baixada de la borsa britànica i també a certa inestabilitat i pèrdua de valor de la lliura esterlina. Però, més enllà de les reaccions del moment, el *Brexit* tindrà unes conseqüències més profundes i concretes que afectaran de ple la societat britànica. Bàsicament, podem situar les conseqüències sota dues vessants, d'una banda les polítiques i socials i de l'altra, les econòmiques.

1. Conseqüències polítiques i socials

En primer lloc, ja s'han donat implicacions polítiques derivades de la immediatesa, del fet concret, com és la dimissió del govern Cameron i el nomenament d'un nou govern, dirigit per May, que haurà de gestionar la llarga gestió del *Brexit* i que ja ha manifestat que el govern activarà l'article 50 a finals de març de 2017.

També es preveuen conseqüències polítiques a mig i llarg termini. Pel que fa al marc exterior, el Regne Unit haurà de trobar i pactar un nou escenari de relacions sobre seguretat i defensa. No variarà, òbviament, la seva pertinència a l'OTAN, però sí que s'haurà de repensar el sistema

El resultat del referèndum del *Brexit* no és una qüestió aïllada britànica, sinó que representa certa incomprensió de la UE per part de la ciutadania

de seguretat i la seva relació amb el de la UE, que permeti fer front als reptes globals, que superen l'espai d'un estat, com són el terrorisme o els conflictes internacionals.

I en l'escenari intern del Regne Unit, s'haurà de gestionar la realitat política de les diferents nacions que el conformen, i més després dels resultats del referèndum del *Brexit* a Escòcia —que es manifestà fermament europeista, amb un 62% de vots a favor del Remain— i també a Irlanda del Nord —on un 55,8% va votar a favor de seguir a la UE.

Una altra possible conseqüència del *Brexit*, que caldria mirar d'aturar, és l'efecte dòmino que pot provocar a altres estats membres de la UE, especialment als de l'Europa de l'Est, més propensos a la influència britànica i encara no tan arrelats al que es coneix com la vella Europa. El *Brexit* ha donat ales als partits euroescèptics i antieuropeus i als que defensen el retorn als estats nació i la fi de la UE. Per evitar l'expansió d'aquests moviments és molt important i necessari que la UE es presenti unida i donant resposta a les necessitats de la ciutadania.

Pel que fa a l'impacte del *Brexit* sobre la ciutadania europea, haurem d'esperar els detalls de l'acord final, que va per llarg, per valorar en quin nivell queda afectada la lliure circulació dels ciutadans comunitaris, entesa com la pròpia llibertat d'anar d'un estat membre a un altre.

També poden quedar afectats els treballadors del sector sanitari i els ciutadans britànics pel que fa a les facilitats en matèria de salut que ara tenen quan viatgen per altres estats membres.

Respecte a la facilitat de poder exercir la professió i/o treballar en el Regne Unit, si ets d'un altre estat, previsiblement es revisarà el marc limitant els drets actuals dels treballadors immigrants, almenys això és el que sosté avui en dia el govern britànic, tot i que dependrà de la negociació amb la UE, la posició de la qual és que si un estat vol participar del mercat únic, com vol fer el Regne Unit, ha d'acceptar les quatre llibertats, entre les que hi ha la de moviments i la de treballar amb els mateixos drets de qualsevol estat de la UE. Veurem com acaba, però tot això afectarà els tres milions de tre-

balladors comunitaris, no britànics, que treballen al Regne Unit i al milió dos-cents mil britànics que treballen a altres estats membres de la UE.

La gestió de la immigració de ciutadans comunitaris i no comunitaris, autèntic cavall de batalla de la campanya del referèndum, serà també un element important a valorar en funció de com acabi l'acord que se signi entre el Regne Unit i la UE.

2. Conseqüències econòmiques

El *Brexit* és una mala notícia per a l'economia britànica, i també per a l'europea i en menor mesura la mundial,⁶ com ja es va veure al primer moment, amb la caiguda de la lliura esterlina i dels principals mercats europeus.

Tot i que hi ha grups minoritaris d'economistes britànics que aposten pel contrari, el *Brexit* probablement farà més dèbil i vulnerable l'economia britànica, com pronostiquen els estudis de diferents organitzacions com és el cas del Fons Monetari

⁶ CAIXABANK, «La incertidumbre tras el brexit y su impacto sobre el crecimiento económico».

En l'escenari intern s'haurà de gestionar la realitat política de les diferents nacions que conformen el Regne Unit i més després dels resultats del referèndum a Escòcia i a Irlanda del Nord

Internacional,⁷ propiciant, com ja s'ha manifestat en alguns casos, que grans empreses traslladin la seva seu o el seu centre d'operacions a altres estats per seguir en les mateixes condicions que les que imperen a la UE, i que avui en dia encara s'apliquen al Regne Unit.

I pel que fa a la *City*, el gran centre financer del Regne Unit i un dels més importants del món, que crea directament i indirectament al voltant de dos milions de llocs de treball i representa el 12% del PIB britànic,⁸ també es tem una pèrdua progressiva de protagonisme a favor d'altres ciutats europees que ja s'han postulat per ser centres financers.

A més, el *Brexit* pot representar un llast per l'acord definitiu del Tractat de Lliure Comerç entre la UE i els EUA, el TTIP,⁹ ja de per si amb molta oposició de sectors europeus que hi veuen pèrdua de drets i submissió a favor de les grans empreses.

7 FMI, «Uncertainty in the Aftermath of the U.K. Referendum».

8 «La City en cifras: el 12% del PIB y 2,2 millones de empleos».

9 TTIP: *Transatlantic Trade and Investment Partnership*.

Si s'aplica el *Brexit* amb totes les seves conseqüències voldrà dir que el Regne Unit tindrà una nova relació comercial amb la UE i també haurà d'anar fent convenis i acords amb d'altres estats, i de tot això se'n despendrà que, previsiblement, s'hauran d'establir aranzels on avui no n'hi ha, situació que afectarà les importacions i exportacions de les empreses i per extensió limitarà el creixement previst del PIB britànic.

Els ciutadans britànics són propietaris de 700.000 habitatges a l'Estat espanyol i quinze milions i mig de turistes britànics visiten l'Estat cada any i gasten 14.400 milions d'euros.¹⁰ Aquestes xifres indiquen que l'intercanvi econòmic és important i pot quedar afectat, segons com acabin les negociacions del *Brexit*.

El Regne Unit és el cinquè soci comercial de Catalunya. El 2015 les empreses catalanes varen exportar al Regne Unit 4.084 milions d'euros, que representa un 6,4% de les exportacions catalanes i varen importar productes britànics per valor de

10 «España teme un parón en el turismo y el inmobiliario tras el referéndum».

2.640 milions d'euros, que representa un 3,5% de les importacions.¹¹ Tot i que són xifres significatives, en principi no es tem per l'efecte del *Brexit*.

Quin estatus polític i jurídic podria adoptar el Regne Unit?

És evident que el lligam polític i jurídic entre el Regne Unit i la UE haurà de canviar un cop s'apliqui el *Brexit*. No està clara quina serà la fórmula que es pactarà, però sí que podem imaginar que la negociació no serà fàcil, perquè la voluntat del Regne Unit és mantenir la seva participació en el mercat únic europeu, però sense acceptar totalment les quatre llibertats de moviment —de mercaderies, de persones, d'empreses i de capitals—, especialment posant restriccions a la mobilitat de les persones. I és en aquest escenari que la UE aposta per obligar a acceptar les quatre llibertats, si es vol la participació en el mercat únic.

Són moltes les possibilitats de relació que es podrien consensuar. Avui, la UE ja té diferents models de

11 ACCIÓ, «Regne Unit. Anàlisi d'oportunitats».

El *Brexit* ha donat ales als partits euroescèptics i antieuropeus i als que defensen el retorn als estats nació i la fi de la UE

relació amb diversos estats, en els que es determinen les pautes de compromís, que van des de l'acord que conté l'accés al mercat únic respectant les quatre llibertats de moviments, com és el cas de Noruega, el model suís específic per l'estat helvètic o el model basat en acords d'associació, com és el cas de Turquia i entre d'altres.¹²

Tot i que aquests diferents models ja estan implementats i funcionen, previsiblement la futura relació del Regne Unit amb la UE obeirà a una llarga negociació que recollirà punts dels models descrits, però que serà específic i concret pel cas que ens ocupa. I és normal que sigui així, perquè estem parlant de l'acord entre un estat molt potent econòmicament —i també militarment— i per l'altra part, la UE, que representa la quarta part del comerç mundial.

Conclusions

El resultat del referèndum del *Brexit* ha sigut un cop molt fort a l'estabilitat de la UE, però no queda més

12 «¿Qué relación puede tener el Reino Unido con la UE si gana el Brexit?».

remei que complir el mandat democràtic que, tot i que per un marge de vots molt petit, va ser favorable a la sortida del Regne Unit de la UE.

El govern britànic ja ha manifestat que activarà l'article 50 a final de març del 2017 i a partir d'aquest moment, ja correrà el temps per negociar la sortida, que es preveu durarà uns dos anys. S'han de negociar molts temes que afecten el propi Regne Unit i la UE. Conseqüències polítiques externes de seguretat i defensa i també internes, relacionades amb la gestió dels resultats a Escòcia que va votar clarament a favor de quedar-se a la UE, i conseqüències econòmiques i socials que afecten empreses i ciutadans. Tot plegat representa un escenari de difícil predicció, però que, tot fa pensar que no té marxa enrere.

De fet, la UE, a més del *Brexit*, té d'altres reptes importants com la sortida de la crisi econòmica, la gestió de la crisi dels refugiats, les relacions amb veïns com Rússia, Turquia i estats del Pròxim Orient, entre d'altres. En tots els casos la credibilitat de la UE ha perdut punts a ulls de la ciutadania, però la veritat és que la majoria

de polítiques que s'han fet en els àmbits descrits no són a les mans de Brussel·les, sinó que encara depenen dels estats.

Dit això, no tot el que es relaciona amb la Unió Europea és dolent, al contrari, si ho mirem en la perspectiva que donen 60 anys de construcció europea, és obvi el que s'ha avançat en drets i llibertats, individuals i col·lectives. S'ha passat de sis estats membres a 28, a una àrea econòmica amb moneda única, l'euro, de 300 milions de ciutadans, a un mercat interior únic de 500 milions de persones i només amb un 7% de la població mundial, la UE genera el 25% de la riquesa del món i dedica a l'estat del benestar el mateix que el 93% de la resta de la població mundial, a més de garantir la pau i de tenir uns valors basats en la democràcia, la solidaritat i el respecte a les minories i la tolerància. És evident que s'ha de treballar i no defallir per conservar i millorar aquestes realitats. En el món globalitzat en el que estem, amb àrees econòmiques i polítiques integrades cada vegada més grans, la UE ha d'apostar per la unió i per continuar amb la seva construcció econòmica i política, òbviament

respectant les realitats i identitats que la formen. Així serem més forts i podrem garantir la llibertat i la seguretat dels ciutadans europeus. ■

■ Bibliografia

ACCIO. «Regne Unit. Anàlisi d'oportunitats» [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2016. Disponible a: <www.accio.gencat.cat>.

CAIXABANK. «La incertidumbre tras el brexit y su impacto sobre el crecimiento económico» [en línia]. Informe mensual, 7 de setembre de 2016. Disponible a: <www.caixabankresearch.com>.

«La City en cifras: el 12% del PIB y 2,2 millones de empleos». A *Cinco Días*, del 23 de febrer de 2016.

CONSELL EUROPEU. «Conclusions del Consell Europeu, 18 i 19 de febrer de 2016» [en línia]. Disponible a: <www.consilium.europa.eu>.

«España teme un parón en el turismo y el inmobiliario tras el referéndum». A *La Vanguardia*, del 26 de juny de 2016.

FERRER, Xavier. *Viure segurs a Europa*. Barcelona: Dèria, 2009.

FMI. «Uncertainty in the Aftermath of the U.K. Referendum» [en línia]. World Economic Outlook Update, juliol de 2016. Disponible a: <www.imf.org>.

«¿Qué relación puede tener el Reino Unido con la UE si gana el Brexit?». A *La Vanguardia*, de 21 de juny de 2016.